

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу **Середюк Катерини Володимирівни**
на тему «**Організаційно-економічний механізм забезпечення**
соціальних гарантій в системі корпоративної відповідальності
будівельних підприємств», подану на здобуття
освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
051 «Економіка» галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Актуальність теми дисертаційної роботи

Дослідження проблематики забезпечення соціальних гарантій в системі корпоративної відповідальності будівельних підприємств відзначається винятковою актуальністю, що зумовлена багатоаспектними трансформаціями, які наразі відбуваються у сучасному соціально-економічному просторі України. Особливої значущості ця проблематика набуває в умовах триваючої широкомасштабної воєнної агресії, яка суттєво змінює парадигму функціонування усіх галузей національної економіки, включно з будівельною. У даний час є абсолютно очевидною необхідність формування та ефективної імплементації дієвих механізмів, які здатні забезпечити не лише стійке функціонування суб'єктів господарювання в обставинах значних економічних обмежень, але й належний рівень соціального захисту для працівників та населення, яке безпосередньо постраждало від збройного конфлікту.

Аналіз наукового доробку свідчить про наявність певних прогалин у вітчизняній економічній науці щодо комплексного вивчення механізмів соціальних гарантій, зокрема стосовно їх адаптації до специфічних умов функціонування будівельної галузі. Ця специфіка визначається як високим рівнем невизначеності, що підсилюється факторами правової непрогнозованості та потенційності корупційних ризиків. Слід також зазначити, що ще до повномасштабного вторгнення система соціальних гарантій на багатьох будівельних підприємствах часто зводилася до мінімально обов'язкових відрахувань до соціальних фондів, а рівень заробітної плати не завжди відповідав складності та ризиковості праці. З огляду на ці обставини, наявні підходи до забезпечення соціальних гарантій виявилися недостатніми для охоплення всієї складності функціонування будівельної галузі в умовах сучасної турбулентності, а в умовах війни ця ситуація набула критичного загострення.

Окремого акценту заслуговує актуальність дослідження в період триваючої військової агресії росії, що вимагає від бізнесу адаптації вже зараз, а не відкладання рішень до гіпотетичного сценарію післявоєнної відбудови. В умовах, коли державні інституції функціонують з надмірним навантаженням, приватний сектор закономірно приймає на себе частину соціальних функцій. Для будівельних підприємств це означає імперативність негайних дій, спрямованих на дотримання етичних норм, забезпечення прозорості операцій та сприяння добробуту громад, що постраждали від війни. Соціально відповідальні ініціативи, такі як надання допомоги постраждалим

територіальним громадам, всебічна підтримка працівників, включаючи мобілізованих та внутрішньо переміщених осіб, а також активна участь у відновленні зруйнованої інфраструктури, не лише пом'якшують безпосередні негативні наслідки конфлікту, але й закладають міцний фундамент для майбутнього відновлення та сталого розвитку галузі у довгостроковій перспективі.

В умовах кадрового голоду соціальний добробут працівників на основі дотримання соціальних гарантій для персоналу будівельних підприємств стає одним із пріоритетних у підтримці їх конкурентоспроможності. При цьому неухильне дотримання трудових прав та забезпечення гідних умов праці стає не тільки етичним імперативом, а й критичною передумовою для утримання кваліфікованих фахівців та залучення нових працівників, включаючи іноземних спеціалістів. Незважаючи на певні законодавчі зміни, які тимчасово послабили окремі трудові гарантії в умовах воєнного стану, для компаній залишається життєво важливим добровільне дотримання високих соціальних стандартів, що слугує їхньою безперечною конкурентною перевагою на ринку праці. А сама система корпоративної відповідальності будівельних підприємств має адаптивно змінюватися та демонструвати соціальну прозорість у зовнішньому та внутрішньому середовищах позиціювання своєї діяльності.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами і темами

Виконання дисертаційне дослідження інтегроване у напрями наукових досліджень кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування Київського національного університету будівництва і архітектури. Ця інтеграція проявилася при участі здобувачки у виконанні НДР «Діджиталізація обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в системі управління будівельним підприємством в умовах сучасних викликів» (№ держреєстрації 0123U102814) та «Проблеми генезису економіки інтелектуально-інноваційного капіталу» (№ держреєстрації 0120U000356), у яких, зокрема, авторка охарактеризувала соціально-економічні умови формування економіки інтелектуально-інноваційного капіталу України, проаналізувала економічну динаміку та відповідну фіскальну політику щодо оплати праці впродовж останніх років. Така залученість здобувачки свідчить про достатнє включення результатів дисертаційного дослідження у пріоритетні напрями розвитку вітчизняної економічної науки.

Особливого значення набуває врахування нормативної бази та світової практики, зокрема інтеграція ESG-підходів (екологічні, соціальні та управлінські критерії) та міжнародних стандартів Глобальної ініціативи зі звітності (GRI). Імплементация цих рамкових документів у дисертаційне дослідження дозволили сформулювати рекомендації, які є комплементарними з передовою міжнародною практикою. Це є надзвичайно важливим для підготовки українських будівельних компаній до посиленого регуляторного нагляду, вимог євроінтеграції та посилення умов конкуренції на глобальному ринку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи

Наукові положення, розроблені методичні підходи та рекомендації, що містяться у дисертації, є обґрунтованими. Виконане дослідження побудоване на глибокому аналізі наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених, застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Ступінь обґрунтованості наукових положень підтверджується також використанням дисертантом достатньої інформаційної бази, а саме: законодавчих та нормативно-правових актів України та міжнародних установ; офіційних статистичних даних з досліджуваної тематики; документів звітності вітчизняних будівельних підприємств, довідкової інформації, особистих соціологічних досліджень авторки та результатів відповідних аналітичних узагальнень.

Обґрунтованість наукових результатів дисертаційної роботи підтверджується системним застосуванням доцільного інструментарію дослідження. Зокрема, метод аналізу дозволив виокремити ключові чинники формування системи соціальних гарантій у межах корпоративної відповідальності, тоді як синтез забезпечив інтеграцію теоретичних і практичних підходів у вигляді цілісної моделі організаційно-економічного механізму. Діалектичний метод був застосований для розкриття суперечностей між обов'язковими та добровільними складовими соціальної політики підприємств у трансформаційних умовах. Економіко-статистичний аналіз дозволив ідентифікувати тенденції, закономірності та структурні особливості дотримання соціальних гарантій у будівельній галузі на основі масивів даних з відкритих джерел і результатів анкетування. Графічний метод було використано для наочної інтерпретації отриманих результатів оцінювання системи корпоративної соціальної відповідальності та моделювання механізму забезпечення соціальних гарантій. Метод експертних оцінок сприяв формуванню системи вагових коефіцієнтів і валідації компонентів ієрархічної моделі оцінки стану дотримання гарантій. Застосування комплексу зазначених методів дозволило забезпечити достовірність, репрезентативність та науково-прикладну цінність висновків.

Структура дисертаційної роботи визначається її метою і спрямована на вирішення поставлених у роботі завдань відповідно до логіки їх взаємозв'язку. Кількість вирішених завдань є цілком достатньою для досягнення мети. Розв'язання кожного поставленого завдання має науковий результат різного ступеня новизни. У дисертаційній роботі здобувачкою сформульовано низку положень, що вирізняються науковою новизною та суттєво розширюють теоретико-методичну базу економічної науки в частині реалізації соціальних гарантій на підприємствах будівельної галузі. Одержані результати відрізняються від наявних досліджень вищим рівнем адаптивності до галузевої специфіки, аналітичної деталізації, міждисциплінарної інтеграції в сучасні цифрові системи управління. Зокрема, в роботі:

- удосконалено організаційно-економічний механізм забезпечення соціальних гарантій, який пропонується розглядати як адаптивну систему

організаційних, економічних, фінансових, нормативно-правових та комунікаційно-контрольних важелів та інструментів (с. 59-65), які структуровано у п'ять взаємопов'язаних блоків регулювання - інституційний, економічний, організаційний, інформаційно-технологічний та соціально-партнерський (с.185-188). На відміну від існуючих підходів, ця модель синхронно враховує як традиційні, так і розширені рівні корпоративної соціальної відповідальності, а саме екологічний, соціально-трудоий, громадянський та антикризовий (с.63-64) з метою імплементації моделі соціально-відповідальної поведінки перед усіма ключовими стейкхолдерами. Наукові положення гармонізовано у цифровізації звітності та впровадженню гібридної методики оцінювання КСВ, що базується на інтегральному індексі, порогових стандартах ISO 26000/45001, бенчмаркінгу та елементах «дерева відмов»;

- удосконалено методичний інструментарій оцінки рівня дотримання соціальних гарантій (с. 86-102), зокрема, розроблено трирівневу ієрархічно-індексну модель з таксономічною логікою групування показників, яка охоплює ключові компоненти соціального захисту працівників (матеріальне забезпечення працівників, система соціального страхування та медичного забезпечення, умови праці й безпека на робочому місці, професійний розвиток персоналу, соціальна підтримка) та забезпечує їх кількісне вимірювання із подальшою інтегральною оцінкою. Новизна підходу полягає у синергетичному поєднанні елементів моделі - від ієрархії критеріїв до інтегрального індексу та інтерпретаційної шкали, що дозволило отримати об'єктивну картину рівня дотримання соціальних гарантій та створити дієвий інструмент моніторингу. Методика має універсальний характер, придатна як для будівельного профілю (с.153-158), так і для інших галузей виробництва;

- удосконалено концептуально-методичний підхід до оцінки ефективності функціонування організаційно-економічного механізму забезпечення соціальних гарантій шляхом побудови моделі прикладного діагностичного базису, який охоплює структуровану сукупність взаємопов'язаних етапів: правового аналізу, оцінки соціально-економічного середовища, вивчення внутрішньокорпоративних політик, ідентифікації індикаторів ефективності, визначення очікувань стейкхолдерів та прогнозування потенційних ризиків (с. 104-130). Запропонована модель забезпечує багатовекторну практико-орієнтовану оцінку стану реалізації соціальної політики підприємства, дозволяючи здійснювати її порівняльний аналіз у динаміці, виявляти зони дисбалансу, формулювати таргетовані управлінські рішення та адаптувати механізм соціальних гарантій до сучасних умов господарювання та викликів сталого розвитку. Такий підхід підвищує релевантність КСВ-практик до стратегічних цілей підприємства, сприяє їхній інституціоналізації та інтеграції до системи ESG-менеджменту;

- удосконалено практичний інструментарій ідентифікації стану реалізації соціальних гарантій в умовах війни (с. 153-172), що реалізується шляхом визначення рівня задоволення критеріїв соціально-трудоих гарантій на основі поєднання порівняльної моделі та експертних досліджень релевантних даних.

Даний інструментарій формує аналітичний базис управлінської регламентації рішень, що ґрунтується на оцінці рівня впливу окремого елемента соціальних гарантій в системі КСВ на ефективність діяльності будівельних підприємств, забезпечуючи гармонізацію інтересів працівників і роботодавців в умовах трансформаційних викликів економіки;

- набули подальшого розвитку понятійно-термінологічні засади побудови системи соціальних гарантій у межах корпоративної соціальної відповідальності підприємств (с. 33–53), зокрема, піраміду КСВ А. Керролла доповнено екологічною, соціальною, громадянською та антикризовою (військовою) відповідальністю (с.63-64), що враховує специфіку виробничих галузей та виклики воєнного часу; корпоративну соціальну відповідальність трактовано як інтегровану в корпоративну стратегію концепцію, що об'єднує вісім типів зобов'язань задля балансу між прибутком і суспільним добробутом через прозорість і взаємодію зі стейкхолдерами (с.66). Соціальні гарантії визначено як нормативно закріпленій інструмент держави й бізнесу, інтегрований у стратегію підприємства через системи страхування, матеріального та житлового забезпечення, що одночасно знижує соціальні ризики й сприяє партнерству між державою, бізнесом і суспільством у досягненні цілей сталого розвитку (с.102-103);

- набула подальшого розвитку система інтеграції соціальних гарантій у корпоративну соціальну відповідальність на основі її структуризації на внутрішню та зовнішню політику, органи професійного самоврядування (с.83-86), яка враховує галузевий контекст бізнес-процесів. Реалізація розвинутої системи узгоджує внутрішні стандарти соціального захисту працівників із зовнішніми соціальними зобов'язаннями бізнесу та підвищує ефективність реалізації соціальних проєктів у будівельній галузі;

- набула подальшого розвитку комплекс заходів інтеграції ESG-практик у будівельну галузь України, адаптована до воєнних і поствоєнних умов (с. 194-217), що включає: організаційні засади її впровадження (поетапно охоплює передпроектну екологічну оцінку, соціальне залучення громад, корпоративний контроль і нефінансову звітність); алгоритм оцінювання рівня реалізації ESG із системою кількісних і якісних індикаторів, цифровим маркуванням даних і управлінським зворотним зв'язком; ідентифікацію переваг і проблем застосування ESG у будівництві через виокремлення антикризового (військового) виміру, який враховує потребу захисту персоналу й відновлення критичної інфраструктури; адаптивний механізм державного стимулювання ESG-діяльності будівельних підприємств через податкові преференції, “зелений” фінансовий скринінг і пріоритетний доступ до фондів відбудови, що у сукупності здатний забезпечити мультиплікативний ефект для сталого розвитку будівельної галузі та економіки країни;

- набув подальшого розвитку методичний підхід до оцінювання стану забезпечення соціальних гарантій у системі КСВ (с. 86-101), який ґрунтується на оцінці організаційних, економічних, фінансових, нормативно-правових та комунікаційно-контрольних інструментів (с.153-172), що, на відміну від існуючого, забезпечує гнучкість повного циклу реалізації соціальних програм

– від планування і фінансування до моніторингу та коригування;

- набув подальшого розвитку методико-прикладний інструментарій формування індивідуалізованого соціального пакета FlexChoice, який ґрунтується на комплексній оцінці посад та забезпечує багатовимірну диференціацію соціальних гарантій відповідно до реального внеску працівників у результативність функціонування будівельного підприємства та їх права на вибір пріоритетних соціальних послуг згідно з персоналізованим лімітом балів (с. 218-235). Цей підхід спрямований на збалансування соціальних витрат через цільове спрямування ресурсів на найбільш критично важливі для працівників категорії гарантій, а відповідно сприяють підвищенню рівня лояльності та соціальної стабільності персоналу будівельного підприємства.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Результати дисертаційного дослідження мають вагоме як теоретичне, так і практичне значення, що підтверджує високий рівень наукової обґрунтованості та прикладної цінності виконаної роботи. Авторка не просто констатує наявні проблеми, а пропонує системні, взаємопов'язані рішення, що формують цілісний організаційно-економічний механізм. Це дозволяє говорити про наявний внесок у розвиток економічної науки, зокрема у сфері корпоративної соціальної відповідальності та управління персоналом.

Теоретична цінність роботи полягає у суттєвому розширенні та поглибленні категоріального апарату і методологічних підходів до вивчення проблем забезпечення соціальних гарантій. Авторкою розроблено концептуальну модель, що не лише уточнює сутність організаційно-економічного механізму, а й структурує його на п'ять взаємопов'язаних блоків: інституційний, економічний, організаційний, інформаційно-технологічний та соціально-партнерський. Такий підхід є новаторським, оскільки він дозволяє інтегрувати традиційні аспекти КСВ з додатковими рівнями, такими як екологічна та антикризова (воєнна) відповідальність, що є особливо актуальним для України в умовах повоєнної відбудови.

Крім того, розвинено теоретичні основи оцінювання ефективності функціонування даного механізму через створення багатовекторної моделі прикладного діагностичного базису. Ця модель дозволяє здійснювати комплексний аналіз, виявляти зони дисбалансу та формувати таргетовані управлінські рішення, що сприяє адаптації комплексу соціальних гарантій до сучасних запитів персоналу. Розширена піраміда корпоративної відповідальності Керролла, доповнена новими рівнями, також є важливим внеском, що дозволяє більш повно враховувати галузеву специфіку та суспільні трансформації.

Практична цінність результатів полягає у розробці та апробації конкретних інструментів, які можуть бути безпосередньо використані у діяльності будівельних підприємств. Зокрема, запропоновано:

- методичний інструментарій оцінки рівня дотримання соціальних гарантій, який ґрунтується на трирівневій ієрархічно-індексній моделі, що має таксономічну логіку групування, дозволяє отримати об'єктивну кількісну

оцінку, і може бути використаний для моніторингу та бенчмаркінгу;

- адаптована до воєнних умов методична основа інтеграції ESG-практик, яка включає концептуальну схему впровадження, алгоритм оцінювання та обґрунтування механізмів державного стимулювання, що має вирішальне значення для сталого розвитку галузі в умовах трансформаційної економіки;

- методико-прикладний інструментарій «FlexChoice», що дозволяє формувати індивідуалізовані соціальні пакети для працівників та забезпечує багатовимірну диференціацію соціальних гарантій відповідно до внеску співробітників та їхніх потреб, що підвищує рівень внутрішньої справедливості та прогнозованості соціальної політики.

Вказані результати дисертації набули практичного втілення, зокрема вони використані у діяльності у ТОВ «Д-І-М» (довідка № 11/03 від 11 березня 2025 р.), ПП «ВІР-ЗАХІДБУД» (довідка № 44/02 від 1 квітня 2025 р.); ТОВ «Демі-Луне» (довідка № 299 від 10.07.2025 р.), громадської організації «Інститут формування та розвитку громадянського суспільства “Цифрове віче”» (№17-в від 5 травня 2025 р.), про що свідчать наявні довідки.

Зважаючи на вагомість напрацьованих результатів, можна рекомендувати результати, отримані у дисертаційній роботі, до використання у своїй практичній діяльності закладам формальної та неформальної освіти, консалтинговим компаніям, керівникам підприємств та підрозділів з управління людським капіталом, HR бізнес – партнерам. Запропоновані інструменти можуть бути використані для удосконалення управлінських рішень щодо соціальної політики підприємств, зокрема у сфері мотивації персоналу та зниження плинності кадрів, створення аналітичної інфраструктури для моніторингу та оцінки ефективності соціальних гарантій на мікро- та макрорівні, впровадження нових стандартів звітності, зокрема нефінансової (ESG), що є критично важливим для залучення інвестицій та зміцнення репутації в умовах глобалізації.

Таким чином, дисертаційна робота має виражену прикладно-орієнтовану спрямованість, а її результати вже знайшли своє підтвердження у вигляді практичного впровадження, що підкреслює їхню значущість і наукову цінність.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях здобувача

Основні теоретичні положення, методологічні засади та прикладні результати, отримані в процесі дисертаційного дослідження, дістали повне висвітлення в наукових публікаціях здобувачки. За результатами виконаної дисертаційної роботи Середюк К. В. опубліковано 20 наукових праць, що є підтвердженням достатнього рівня апробації та відкритості результатів дослідження.

До опублікованих праць включено:

- 5 статей у фахових наукових виданнях України категорії «Б», рекомендованих МОН України, в яких викладено ключові положення дисертації, з них 4 – одноосібні;

- 1 статтю у міжнародному рецензованому періодичному науковому

виданні іншої держави, яка належить до країн-членів Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу, з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію, що дозволило здійснити міжнародну апробацію результатів дослідження в академічному просторі ЄС;

- 3 статті в українських наукових виданнях, які не включені до переліку фахових видань;

- 11 публікацій апробаційного характеру, представлених у вигляді тез доповідей на міжнародних і вітчизняних науково-практичних конференціях.

Публікації містять результати теоретичних досліджень та прикладних розробок авторки, не мають ознак повторень, достатньо повно розкривають зміст дисертаційного дослідження, його наукову новизну та результати, що виносяться на захист, свідчать про достатню апробацію на конференціях різних рівнів.

У повному обсязі дотримано вимоги пунктів 8 і 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (у чинній редакції). Публікацій, що містять інформацію з обмеженим доступом, не виявлено.

Дотримання дисертантом вимог академічної доброчесності

На підставі результатів перевірки повного тексту дисертаційної роботи Середюк К.В., здійсненої у Київському національному університеті будівництва і архітектури з використанням програмного забезпечення StrikePlagiarism, встановлено, що дисертантка повністю дотрималася вимог академічної доброчесності. Загальний коефіцієнт текстової подібності склав 7,79%, що свідчить про високий рівень авторської оригінальності. Виявлені збіги стосуються переважно вживання термінів, дефініцій та методичних формулювань, усталених у фаховій економічній літературі, що, відповідно до науково-етичних норм, не розцінюється як порушення принципів академічної доброчесності. Усі фрагменти з ідентифікованою подібністю мають незначний обсяг, носять технічний або загальнонауковий характер, містяться у відкритих джерелах із належним бібліографічним оформленням і посиланням на джерело. У дисертації вказано всі наукові джерела та забезпечено належне авторське цитування використаних ідей та положень. Результати дослідження мають оригінальний, авторський характер, що підтверджено їх новизною та логічною зв'язністю. У всіх наукових публікаціях, написаних у співавторстві, зазначено особистий внесок здобувачки, що відповідає вимогам до прозорості авторства. Структура, логіка та аргументація дисертації свідчать про високий рівень академічної культури, дотримання етичних стандартів та наукової обґрунтованості.

За результатами комплексного аналізу порушень норм академічної етики, зокрема фактів академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації даних, у дисертаційній роботі та наукових публікаціях здобувачки не виявлено. Отже, наукове дослідження є оригінальним, самостійно виконаним та відповідає

вимогам академічної доброчесності.

Оцінка структури, мови і стилю дисертації, відповідність дисертації вимогам МОН України та освітньо-наукової програми.

Структура дисертаційної роботи Середюк К.В. є логічно завершеною, внутрішньо узгодженою та повною, що відповідає нормативним вимогам до дисертаційних досліджень у галузі економіки. Зміст кожного з розділів відображає послідовність реалізації наукового пошуку, демонструє логіку постановки та усвідомлення вирішення науково-прикладного завдання, її теоретико-методологічне обґрунтування, емпіричний аналіз, прикладну реалізацію результатів та апробацію авторських підходів. Робота містить вступ, три змістовні розділи, висновки, список використаних джерел, додатки, а також структуровану анотацію, що відповідає вимогам оформлення, передбачених наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 року (у чинній редакції).

Дисертація написана академічною українською мовою, з дотриманням лексичних і синтаксичних норм. Науковий стиль викладу є чітким, логічним і послідовним. У тексті виявляється коректне застосування економічної термінології, категоріального апарату та галузевих понять, притаманних сучасній науці про економіку підприємства та управління персоналом. Авторка демонструє володіння академічною культурою викладення, здатність до наукового узагальнення, коректного оперування цитуванням, що додатково підтверджує її фахову компетентність.

У структурному та змістовному плані дисертація повністю відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, викладеним у Порядку присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, у чинній редакції), а також узгоджена з вимогами освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за спеціальністю 051 «Економіка» Київського національного університету будівництва та архітектури. Тема, завдання, обсяг теоретичного опрацювання, рівень емпіричної бази, структура й апробація результатів повністю відповідають профілю освітньо-наукової програми та очікуваним результатам навчання, передбаченим Стандартом вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня. Таким чином, дисертація повною мірою відповідає академічним і кваліфікаційним критеріям для наукової роботи, яка подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Зауваження і дискусійні положення дисертації.

Наголошуючи на загальній позитивній оцінці, вважаю за доцільне і необхідне висловити зауваження та положення дискусійного характеру, обговорення яких покликане стимулювати наукову думку автора дисертації та учасників процедури її захисту на подальше продукування наукових положень щодо розвитку даного наукового напрямку:

1. У тексті дисертації трапляється неодноразове вживання термінів «соціальні гарантії» та «соціальний захист» у широкому, іноді узагальненому контексті. З метою точнішого розмежування понять варто чіткіше окреслити

межі між обов'язковими нормативно закріпленими та добровільними корпоративними гарантіями у межах корпоративної соціальної відповідальності.

2. У дисертації слушно підкреслюється, що «на відміну від розвинених країн, де соціальні гарантії підтримуються потужною державною системою...» (с. 43), проте сам зарубіжний досвід, на який авторка посилається, залишився поза межами поглибленого аналізу. Доцільним виглядало б коротке узагальнення відповідних моделей корпоративної соціальної відповідальності або механізмів забезпечення соціальних гарантій у країнах ЄС, що дозволило б посилити порівняльну аргументацію й обґрунтованість авторських підходів.

3. Запропонована авторкою ієрархічно-індексна модель оцінки рівня дотримання соціальних гарантій (с. 86-102) заслуговує на позитивну оцінку. Але водночас виникає потреба у додатковому обґрунтуванні вагових коефіцієнтів у структурі інтегрального показника, особливо в умовах динамічної зміни пріоритетів працівників під час воєнного стану.

4. Незважаючи на наукову цінність запропонованого підходу до інтеграції ESG-практик (с.194-218), варто звернути увагу на ризики надмірного навантаження на підприємства малого та середнього бізнесу, що наочно демонструє доцільність диференційованого підходу до ESG-зобов'язань залежно від розміру підприємства.

5. Методики, засновані на експертному оцінюванні, зокрема практичний інструментарій ідентифікації стану реалізації соціальних гарантій в умовах війни (с. 153-172), є доволі чутливими до рівня компетентності респондентів. Було б доцільно вказати, які саме критерії використовувалися для відбору експертів, а також як забезпечувалася репрезентативність та валідація оцінок.

6. Авторкою розроблено комплексний діагностичний інструментарій (с.86-102), який може бути масштабовано та адаптовано до інших видів економічної діяльності, крім будівельної галузі. Доцільним виглядає визначення передумов та меж застосовності моделі для машинобудування, легкої промисловості тощо.

Слід зазначити, що висловлені зауваження не знижують наукового рівня дисертаційної роботи та не змінюють загальну позитивну оцінку виконаного дослідження.

Загальний висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Середюк Катерини Володимирівни на тему «Організаційно-економічний механізм забезпечення соціальних гарантій в системі корпоративної відповідальності будівельних підприємств», подана на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки, є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, яке вирізняється актуальністю тематики, високим рівнем теоретичного узагальнення, глибоким аналітичним підходом та інноваційним змістом, наявністю вагомego прикладного інструментарію.

Дисертація присвячена комплексному вирішенню актуального наукового

завдання удосконаленню організаційно-економічного механізму забезпечення соціальних гарантій у системі корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств в умовах соціально-економічної трансформації, воєнної нестабільності та інтеграції ESG-принципів у господарську діяльність. Обґрунтованість наукової гіпотези, логіка побудови дослідження, структурна послідовність матеріалу, застосування комплексу сучасних методів аналізу, синтезу, таксономії, моделювання та діагностики забезпечили досягнення поставленої мети та виконання всіх визначених завдань.

Результати дисертаційного дослідження мають суттєву наукову новизну, яка виявляється в удосконаленні ієрархічно-індексної моделі оцінювання рівня дотримання соціальних гарантій, уточненні понятійного апарату КСВ із врахуванням екологічного, громадянського та антикризового вимірів, розробці концепту інтеграції гнучкого соціального пакета FlexChoice, а також у формуванні методико-прикладного інструментарію для реалізації соціальних гарантій на засадах цифровізації, інституційної взаємодії та адаптивного ESG-менеджменту. Особливої уваги заслуговує адаптація запропонованих підходів до умов воєнного та післявоєнного періодів, що забезпечує їх релевантність сучасним викликам розвитку будівельної галузі.

Практичне значення роботи підтверджується впровадженням результатів дослідження у діяльність реальних будівельних підприємств, а також громадських інституцій. Запропоновані моделі й методики можуть бути ефективно використані при формуванні соціальної політики підприємств, укладанні колективних договорів, оцінюванні ефективності корпоративних стратегій сталого розвитку та ESG-звітності.

Незважаючи на низку дискусійних положень і можливі напрямки подальшого вдосконалення дослідження, поданих у розділі зауважень, загальний зміст і якість виконаної роботи дозволяють зробити висновок про відповідність дисертації критеріям наукової новизни, теоретичної обґрунтованості, практичної цінності та академічної доброчесності.

Дисертація повністю відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних наукових робіт на здобуття ступеня доктора філософії згідно з «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (у чинній редакції), а її авторка, Середюк Катерина Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародної економіки
Київського столичного університету імені
Бориса Грінченка

Ушєнко

Наталя УШЕНКО

